

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Снежана Златева Златева д.м.

професор към Катедра по фармакология, токсикология и фармакотерапия, МУ-Варна
и ръководител Клиника за интензивно лечение на остри отравяния и токсикоалергии
ВМА МБАЛ Варна

Относно: процедура за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ с кандидат д-р **Мариета Иванова Йовчева-Станчева**.

Със заповед на Ректора на МУ-Варна № Р-109-63/15.02.2021 г., въз основа Решение на Факултетния съвет при Факултет „Фармация“ към МУ – Варна по Протокол № 1/25.02.2021 г. съм избран за член на научното жури и определена да изготвя становище по процедура за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ с кандидат д-р Мариета Иванова Йовчева-Станчева, а със Заповед на Ректора на МУ-Варна № Р-109-469/29.12.2017 г. съм избрана за Научен ръководител на дисертационния труд.

Тема: „Някои деонтологични проблеми, свързани с особеностите на комуникацията с пациенти с остри отравяния“

Област на висше образование: 7. Здравеопазване и спорт

Професионално направление: 7.1. Медицина

Научна специалност: Токсикология

Научен ръководител: проф. д-р Снежана Златева Златева, д.м.

Форма на докторантурата: самостоятелна подготовка

Катедра: „Фармакология, токсикология и фармакотерапия“, Факултет „Фармация“ при МУ – Варна

По процедурата д-р Мариета Йовчева е представила всички необходими документи съгласно изискванията на Закона за развитието на академичния състав на Република България и на Правилника за развитието на академичния състав на МУ – Варна.

Биографични данни:

Д-р Мариета Иванова Йорданова-Станчева завършва с отличие МУ „Проф. д-р Параскев Стоянов“- Варна през 1983 г. Започва работа като ординатор, а по-късно като асистент във Вътрешно отделение град Добрич. От 1991 г. до сега е асистент по клинична токсикология в Клиниката за интензивно лечение на остри отравяния и токсикоалергии на ВМА МВБА Варна, понастоящем хонорован асистент към МУ Варна. От 2010-2017 г. е ръководител на Отделение по токсикохимични бедствени ситуации и детоксикация на зависими пациенти, а от 2017 година е ръководител на Отделение клинична токсикология към Клиниката.

Квалификация: има две специалности, по вътрешни болести и клинична токсикология. Владее немски и английски език.

Допълнителни курсове: новости в ендокринологията /1985/; парентерално хранене /2008/; масови поражения от биологично оръжие; превенция и етапно лечение на зависимостите /2011,2012,2015/. Участва в реализирането на 15 проекта на Община Варна, от 2009 -2020 г. на НПО „Сдружение живот без алкохол и „Суицидопревенция“.

Учебно- преподавателска дейност: Д-р Мариета Йовчева започва преподавателската си дейност през 1985 година, като от 1991 година до сега води упражнения по клинична токсикология на студенти по медицина от 5 курс на МУ - Варна, а през последните години преподава на студенти англоезично обучение.

Актуалност на темата:

Медико-етичните и правно-деонтологични проблеми, свързани с правата на пациента в съвременната медицина като цяло и в клиничната токсикология в частност, са особено важни за осъществяване на ефективен комуникационен процес. Темата разглежда по-специфичните деонтологични проблеми, свързани с комуникацията при остри интоксикации. Специално внимание се обръща на информираното съгласие и информирания отказ в светлината на специфичната токсикологична патология. Изпъква дискусията относно условията за възникване на етични и правни проблеми при необходимост от принуда в някакъв етап от лечението и съществуващите законови и подзаконовни разпоредби. Темата акцентира върху съвременният индивидуален подход в медицината и в частност клиничната токсикология, който изисква познаване и гъвкаво прилагане на различни комуникационни подходи, докато понастоящем, постулирането на автономния модел поражда деонтологични проблеми във взаимоотношенията лекар – пациент.

Структура на дисертационния труд:

Дисертационният труд е разработен на 159 страници. Онагледен е с 36 фигури и 20 таблици. Книгописът включва 275 заглавия, като почти изцяло е ползвана съвременна чуждоезична литература от последните години, 128 източника на кирилица и 146 на латиница.

Трудът е структуриран съобразно класическия модел и включва: Въведение – 2 страници; Литературен обзор – 44 страници; Цел и задачи – 1 страница; Материал и методи – 4 страници; Резултати и дискусия – 65 страници; Заключение и изводи – 2 страници; Приложения – 10 страници; Приноси – 1 страница; Публикации и участия във връзка с дисертационния труд – 4 страници; Използвани източници – 22 страници.

Глава I. Литературен обзор: Представява творческо и задълбочено изследване, обхваща девет области: 1).Деонтология, медицинска етика и медицинско право (основни принципи и проблеми и отражението им в българската медицинска литература.; здравни закони; медицински професионално-етични кодекси). 2).Взаимоотношения лекар-пациент от деонтологична гледна точка (исторически преглед; принципи; разпространение; модели). 3).Информирано съгласие за лечение (общи положения; компоненти; модели; етапи; критики; ограничения; закони, подзаконовни и административни регулации. 4).Информиран отказ. 5).Конфиденциалност на

медицинската информация. 6). Комуникацията лекар-пациент от гледна точка на деонтологията, медицинската етика и медицинското право (принципи; модели, видове; комуникационен шум и бариери. 7). Комуникативни задачи на лекаря за превенция или преодоляване на възникнали деонтологични проблеми. 8). Комуникационни проблеми в отделни области на медицината и при токсикологични пациенти, създаващи специфични деонтологични проблеми – невротоксичност; скали за бърза оценка на съзнанието; спешен характер на острите отравяния; персонализиран подход към токсикологичните пациенти, свързани с работата на медиците; свързани с организацията на токсикологичната помощ, ритъма на работа и околната среда. 9). Регулация на основните деонтологични, медико-етични и комуникативни проблеми в клиничната токсикология в етичните кодекси на лекарите – клинични токсиколози.

Глава II. Обсъждане на данните от литературния обзор и заключение: Очертават се областите със специфични деонтологични проблеми, свързани с комуникацията при остри интоксикации, които по-нататък стават обект на изследването като: етиологично и клинично разнообразие на острите интоксикации; висок процент на пациенти със самоувреждане /зависимости/ и суицидни опити; висока степен на спешност, която прави трудно приложими общоприетите етични правила за взаимоотношения между лекар и пациент; участие на медици от различни специалности в токсикологичната помощ, с различна степен на подготовка към по-горе изброените проблеми; ангажиране на прависти, работещи в сферата на МВР, социални работници, педагози и други с различни аспекти на деонтологичните проблеми при остри отравяния.

Глава III. Цел и задачи: Целта на дисертационния труд е да се идентифицират най-важните деонтологични проблеми, произтичащи от специфичните особености в комуникацията между лекар и пациент с остра интоксикация и предлагане на подходи за подобряване на качеството на процеса на информирано съгласие за лечение при токсикологични пациенти. Поставени за решаване са 7 задачи.

Глава IV. Материали и методи: Клиничното изследване е ретроспективно и проспективно, документално, с устно интервю и статистически анализ. Обхваща 3421 пациенти с остри интоксикации в периода 2010 – 2020 г., проведено в Клиниката за интензивно лечение на остри отравяния и токсикоалергии във ВМА – Варна. За проучване влиянието на церебротоксичния синдром са анализирани 2088 пациенти и контролна група от 1610 пациенти с остра алергична реакция; документален анализ на 2272 Информирани отказа; устно интервю на 490 болни за отношението им към Информирано съгласие и 60 пациенти и близки за отношението към лекарската тайна.

Глава V. Резултати от клинични проучвания, обсъждане и изводи към всяка една поставена задача: (1). Направена е характеристика на токсикологичните пациенти от гледна точка на възможностите за ефективна комуникация, съобразно демографски показатели; етиология на отравянията; вътрешно разпределение по класове медикаменти при лекарствените отравяния; вътрешно съотношение на смесени медикаментозни отравяния към моноотравяния. Следва охарактеризиране на пациентите според началната оценка на съзнанието; разпределението по пол и възраст на токсичния церебрален синдром паралелно с отбелязаните проблеми в комуникацията; контролна група пациенти с алергии, анализирани за проблем в комуникацията и церебротоксичен синдром; сравняване на групата с остри отравяния спрямо групата алергии по отношение

на проблеми в комуникацията и церебротоксичност; разпределение на отравянията по причини; обобщаваща характеристика на церебротоксичния синдром в етиологичните групи и възможността за комуникация лекар-пациент; динамика на възстановяване на съзнанието; категоризиране на пациентите според капацитета за ефективна комуникация. (2). Идентифицирани са рискови фактори, създаващи бариери пред комуникацията, най-важният от тях е нарушеното съзнание, останалите са несвързани пряко с отравянето като специфика на пациентите; свързани с медиците и с околната среда. Анализът е продължен с изследване отражението на рисковите фактори върху Информираното съгласие. (3). Направен е анализ на динамиката на комуникационния процес във връзка с динамиката на церебротоксичния синдром (ЦТС) при остри отравяния. (4). Отражено е отражението на токсичния церебрален синдром върху процеса на *информирано съгласие за лечение*, както и отношението на пациентите към *информираното съгласие*. (5). Прави се анализ на *отказите от лечение* при пациенти с остри интоксикации и се обобщава 20-годишен опит от използване на собственоръчно написан *текст за отказ с цяло изречение* като допълнение към официалния формуляр. (6). Осветлени са някои проблеми, свързани с лекарската тайна, при контакта с близките на пациенти с остри отравяния. (7). Предлагат се четири подхода, които да послужат за превенция и разрешаване на част от деонтологичните проблеми чрез подобряване на ефективността на комуникацията с пациенти с остри отравяния.

Глава VI. Заключение и общи изводи: те отразяват разбирането на дисертанта, че всеки случай на токсикологично болен трябва да бъде индивидуален, а комуникационния подход – персонализиран. Като най-важни деонтологични проблеми са посочени възможността за вземане на валидни информирани решения /информирано съгласие или информиран отказ/, както и съгласието за разкриване на лекарска тайна пред близките, във всеки етап от лечението на отравянето. Прави се извода, че основната причина за деонтологичните проблеми е смутената и частично или напълно неефективна комуникация лекар-пациент, като следствие от отравянето. Изтъкват се основни рискови фактори за деонтологични проблеми като: 1.свързани с остро отравяне /особено с алкохоли, медикаменти, наркотици и разтворители/; 2.свързани с пациентите като коморбидни психиатрични заболявания, недеklarирани суицидни намерения, психо-емоционална лабилност и др.; 3. свързани с медицинския персонал като организацията на работа, актуалните закони и разпоредби, където специфични правни и деонтологични проблеми, свързани с практичната работа на токсиколога, не са разгледани достатъчно ясно; наличието на спешен тип работа, голяма натовареност; екипен стил на работа, недостатъчна специфична подготовка на някои медици в областта на клиничната токсикология.

Приносите на дисертационния труд са с теоретико - приложен характер. Те се състоят в прецизното разглеждане на най-важните деонтологични проблеми в клиничната токсикология, възникващи от проблемите в ефективната комуникация с пациенти с остри отравяния; идентификацията на основните фактори, създаващи деонтологични проблеми поради комуникационни бариери; в разработен от дисертанта формуляр за динамична оценка способността на пациента за вземане на информирани решения, който е удобен за клинично приложение; предложения за насочена теоретична и практическа подготовка на действащите и бъдещи медици за комуникация с токсикологично болни, които теоретично са подробно разгледани в обзора на дисертационния труд.

Публикационна активност: Д-р Мариета Йовчева представя 10 публикации, свързани с дисертационния труд, в шест от които е първи автор. Дисертанта е представил и 27 участия във връзка с разработената тематика. Това показва, че настоящия труд е лично дело на авторката.

Авторефератът, представен по дисертационния труд е изготвен съгласно изискванията и е добре онагледен.

Заклучение:

Дисертационният труд на тема „Някои деонтологични проблеми, свързани с особеностите на комуникацията с пациенти с остри отравяния“ е актуален, има приносен теоретико - практически и приложен характер и обогатява познанията на практикуващия медик в областта на комуникация с проблемни пациенти, каквито са тези с остри отравяния. Дисертационният труд е насочен към подобряване на медицинския стил на мислене и поведение, основан върху етични принципи. Като разглежда в детайли комуникационните бариери, които създават специфични етични и правни проблеми, правят се реални предложения за подобряване комуникацията лекар-пациент, за да може пациента да взема информирани решения, да се повиши индивидуалния подход и предотвратят грешки, с което цялостно се постига повишаване качеството на медицинската дейност.

Представеният труд отговаря и покрива критериите в наукометрично отношение на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България и Правилника за неговото приложение, както и на изискванията на Правилника за развитието на академичния състав в МУ-Варна за ОНС „Доктор“.

Препоръчвам на уважаемите членове на специализираното научно жури да гласуват положително за защитата на дисертационния труд на д-р Мариета Иванова Йовчева и да й присъдят образователната и научна степен „ДОКТОР“ от област на висше образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.1. „Медицина“, научна специалност „Токсикология“.

гр. Варна

29.04.2021 г.

Изготвил становище:.....
проф. д-р Снежа Златева д.м.